

У Народній Польщі боротьба за високу культуру мови стала загальнонародною. Висока мовна культура людини розглядається як важлива складова частина її загальної культури. «Мова повинна бути полем постійного співробітництва теорії і практики. Робота над мовою — єдина з галузей, у якій марність і безплідність теорії без практики і практики без теорії помітна особливо яскраво»¹, — писав відомий польський мовознавець В. Дорошевський. Ці слова є провідним мотивом усього доробку сучасних польських мовознавців у галузі культури мови.

На особливу увагу заслуговують праці В. Дорошевського, З. Клеменевича, Г. Курковської, Д. Буттлер та ін. В. Дорошевський був творцем теоретичних нормативних концепцій (сутність і механізм мовних помилок, критерії мовної нормативності), ініціатором створення нового типу мовної педагогіки, що знайшло своє відображення на сторінках книг «Rozmowy o języku» та «O kulturę słowa», а також у радіопередачах Radiowego Poradnika Językowego.

Вчений був ініціатором укладання і головним редактором 11-томного Словника польської мови (1958— 1969). Близько 124 тисяч слів у словнику розташовано за суворо проведеним принципом нормативності. За редакцією В. Дорошевського був створений також «Mały słownik języka polskiego» і «Słownik poprawnej polszczyzny» — poradnik z pytań kultury polskiej mowy. Ст. Скорупкою було укладено «Słownik frazeologiczny języka polskiego», до якого ввійшли найбільш уживані фразеологізми з коментарями та ілюстраціями. У передмові автор пропонує класифікацію фразеологічних одиниць сучасної польської мови. У 1975 році було надруковано «Słownik ortografii języka polskiego wraz z zasadami pisowni i interpunkcji polskiej» за редакцією М. Шимчака.

Велике значення для розвитку польської мовної культури мала наукова діяльність відомого польського мовознавця З. Клеменевича, ініціатора створення в Польщі осередку культури мови, завданням якого є «стежити за суспільними потребами в сфері номінативної функції мови, а також спостерігати за життям слів, їх народженням і вмиранням, мандрівкою їх значень»². Осередок цей, на думку вченого, повинен координувати дії мовознавців, журналістів та письменників і спрямовувати їх в єдиному напрямі. Польське мовознавство завдячує З. Клеменевичу розробкою таких лінгвістичних проблем в галузі культури мови, як мовна норма та її межі, тенденції мовних змін, «взірець» і «помилка». Вченим розроблено ряд положень, які стосуються практики культури мови: це і основні правила сучасної літературної вимови, і формулювання принципів орфографії. Велике значення має дослідження зв'язків та співвідношень літературної та розмовної мови. Багато лінгвістичних праць присвятив вчений дослідженню мови та художнього стилю відомих польських письменників (А. Міцкевича, Ю. Словацького, Г. Сенкевича, С. Виспянського, М. Домбровської). Цю роботу продовжують учні вченого: С. Урбаньчик, В. Ташицький, В. Курашкевич, С. Йодловський.

Широко використовуються в теорії і практиці культури мови в Польщі досягнення зарубіжної лінгвістики, зокрема дослідження з питань культури російської, української та білоруської мов. Основним науковим центром у галузі культури мови в ПНР є Комісія культури мови при Комітеті мовознавства Академії наук ПНР. Багато років очолював цю комісію відомий польський лінгвіст В. Дорошевський.

Велика науково-дослідна робота з питань культури мови ведеться також у вищих навчальних закладах ПНР. На філологічних факультетах читається спеціальний курс «Культура польської мови». Для викладання цього курсу створено викладачами Варшавського університету спеціальний підручник: D. Buttler, H. Kurkowska, H. Satkiewicz. *Kultura języka polskiego* (Warszawa, 1976). Крім того, вийшло у світ четверте видання

¹ *Rozmowy o języku*. Warszawa, 1954, t. 3, s. 25.

² *Klemensiewicz Z. Usługowa funkcja języka*. *Miesięcznik literacki*, 1966, r. 1, nr. 2, s. 76.

університетського підручника стилістики польської мови (Н. Kurkowska, St. Skorupka. *Stylistyka polska*. Warszawa, 1976), в якому аналізуються різні стилі сучасної літературної мови. Теоретичні узагальнення ілюструються прикладами, взятими з польської художньої літератури. У Польщі існує три лінгвістичні товариства: «Польське мовознавче товариство» («Polskie towarzystwo językoznawcze»), «Товариство культури мови» («Towarzystwo kultury mowy») та «Товариство шанувальників польської мови» («Towarzystwo miłośników języka polskiego»). Товариства поділяються на відділи, які знаходяться майже у всіх воєводствах. «Товариство культури мови», наприклад, має 12 відділів, а «Товариство шанувальників польської мови» — 17. Відділ розробляє певну лінгвістичну тему, про яку потім звітується на об'єднаному засіданні товариства. Так, члени варшавського відділу «Товариства культури мови» протягом 1973—1976 років працювали над темою «Мовна норма сучасної польської літературної мови», члени слупського відділення досліджували кошалінські говори, а також проблеми мовної інтеграції.

Кожне лінгвістичне товариство має свій друкований орган. Орган «Товариства культури мови» («Poradnik Językowy») був заснований 1901 року (спочатку виходив у Кракові, а потім — у Варшаві), журнал «Товариства шанувальників польської мови» («Język polski») — вперше вийшов друком 1913 року. «Польське мовознавче товариство» було засноване 1925 року, з цього ж часу і починає друкуватися бюлетень товариства. На сторінках цих журналів обговорюються актуальні проблеми польської мови, її граматики, синтаксису, історії, культури мови. Члени товариства систематично виступають з лекціями з питань культури мови, які згодом друкуються в цих лінгвістичних журналах. На листи читачів, що надходять до редакції, відповідають відомі польські лінгвісти С Урбаньчик, Ст. Скорупка, Г. Курковська та багато інших. Протягом тривалого часу проф. В. Дорошевський, працюючи з 1932 р. редактором «Poradnika językowego», теж відповідав на численні запитання читачів журналу та радіослухачів. Ці відповіді були згодом надруковані в чотирирічному виданні «Rozmowy o języku» (1948—1954), що і зараз становить енциклопедію знань про мовну норму і стиль сучасної польської мови.

З метою пропаганди мовознавчих учень «Товариство культури мови» видає науково-популярну серію «Із праць «Товариства культури мови».

Широко використовуються для пропаганди питань культури мови засоби масової інформації: газети, журнали, радіо, телебачення. Спеціально для працівників преси, радіо і телебачення було створено довідник: М. Kniaginina, W. Pisarek. *Poradnik językowy (podręcznik dla pracowników prasy, radia i telewizji)*. У довіднику зазначається, що «підприємство про мову в пресі має зараз надзвичайно велике значення, бо ніколи досі преса не мала стільки передплатників, скільки має тепер, а тим самим ніколи не відігравала вона такої великої ролі як фактор мовної уніфікації суспільства і мовностилістичний взірєць. Кожна граматична, стилістична чи орфографічна помилка, зроблена журналістом і пропущена коректором, дійде до... багатьох мільйонів передплатників, які нерідко приписують пресі зразкову старанність висловлювання». Такі центральні газети, як «Trybuna ludu», «Słowo ludu», «Nasze problemy», мають рубрики, присвячені питанням мовної культури. Те саме стосується і польського радіо. Крім того, що існують згадувані спеціальні мовні передачі «Rozmowy o języku», «Radiowy poradnik językowy», «W trosce o słowo i treść», питання мовної норми висвітлюються у передачах для дітей — пояснюється значення того чи іншого слова, його походження, вживання. Дуже часто польське телебачення організовує конкурси на кращі назви понять, які приходять у мову з розвитком науково-технічної революції.

Велику роботу з питань культури мови проводить телефонна мовознавча консультація, яка раніше була лише у Варшаві. Тепер пункти такої консультації діють майже у всіх великих містах Польщі.

Видатні мовознавці ПНР співробітничать з членами Центру культури мови, створеному при «Товаристві польських артистів театру і фільму». Дуже часто вони беруть участь у конференціях, організованих цим товариством, виступають на них з доповідями,

рецензуючи мову артистів театру і кіно. Разом з працівниками радіо співробітники Комітету мовознавства Академії наук ПНР організують тижні культури мови, метою яких є боротьба за підвищення мовної культури населення.

Отже, бурхливий розвиток польського мовознавства за народно-демократичного ладу в Польщі сприяв широкому розробленню проблем, пов'язаних з культурою польської мови — насамперед в галузі вироблення літературних норм.